Ayların sultanı

Azərbaycan Respublikası əhalisinin əsas hissəsini müsəlmanlar təşkil edir. Ölkəmiz keçmiş Sovetlər İttifaqının tərkibində olduğu dövrdə - 70 il müddətində müqəddəs dinimizin təbliğinə qadağalar qoyulmuşdur.

Kommunist rejimi xalqın yaddaşından islami dəyərlərin silinməsi üçün hər cür vasitələrə əl atırdı. Məscidlərin çoxu bağlanmış, bir qismindən isə başqa məqsədlər üçün istifadə olunurdu.Qadir Allaha çox şükürlər olsun ki, ölkəmiz müstəqillik əldə etdikdən sonra ilk növbədə insanlar arasında sülh, əmin-amanlıq, dostluq, qardaşlıq, mərhəmət yayan İslam dininin azad şəkildə təbliğinə şərait yaradılmış, ibadətgahlar xalqın istifadəsinə verilmişdi. Azərbaycan Respublikasının paytaxtında Bakı İslam Universiteti fəaliyyətə başlamışdır. Dövlət tərəfindən Bibiheybət, Təzəpir və digər məscidlər yenidən qurulmuş, dindarların ibadəti üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadənin dəvəti ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin hər il ramazan ayında iftar süfrəsində iştirak etməsi ölkə rəhbərinin müqəddəs dinimizə ehtiramının parlaq ifadəsidir. Ölkəmizdə dini bayramlar (Qurban və Ramazan bayramları) qeyri-iş günü kimi yüksək səviyyədə qeyd olunur. İslam Konfransı təşkilatı tərəfindən 2009-cu ildə Bakı İslam Mədəniyyətinin Mərkəzi elan olunmuşdur. İlboyu keçiriləcək belə bir tədbir göstərir ki, İslam dünyasının Azərbaycan Respublikasına, onun paytaxtı Bakıya inamı böyükdür. İndi hər bir ziyalının üzərinə düşən əsas vəzifə İslam mədəniyyəti, tarixi, əxlaqı, bütövlükdə mənəviyyatının təbliğidir. Görüləcək işlərin son nəticəsi ölkə gənclərinin paklıq, halallıq, dostluq, qardaşlıq və İslam dünyasına sevgi ruhunda tərbiyəsi deməkdir.

Müasir dünyada miladi təqvim aparıcıdır. Bununla yanaşı, müsəlman ölkələrinin əksəriyyətində hicri-qəməri və hicri-şəmsi təqvimlərindən də istifadə olunur. Miladi təqvim Həzrət İsa (ə) peyğəmbərin doğum günündən hesablanan tarixdir. Milad sözü doğum günü mənasını bildirir. Hazırda həmin təqvimin 2009-cu ilidir. Ondan əvvəlki dövr Bizim eradan əvvəlki tarix adlandırılır. Hicri-qəməri və hicri-şəmsi təqvimləri isə sonuncu peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmməd (s)in ömrünün 53-cü ilində Allah-Taalanın hökmü ilə Məkkədən Yəsribə (Mədinəyə) köçmə (hicrət) vaxtı ilə hesablanan tarixdir. Bu tarix miladi təqvimin 622-ci ilinin 13 sentyabrına təsadüf edir. Həm miladi, həm də hicri-şəmsi təqvimlərində Yer planetinin Günəş ətrafında illik hərəkəti (365 sutka, 6 saat, 9 dəqiqə, 10 saniyə) əsas götürülür. Hicri-şəmsi ilinin ilk günü yaz fəslinin başlanğıcından (1 fərvərdin 21 marta uyğun gəlir) hesablanır. Hər il ölkəmizdə də geniş şəkildə təm-təraqla qeyd olunan Novruz bayramı bu ilin ilk günüdür. Hazırda həmin tarixin 1388-ci ilidir.

Hicri-qəməri ili isə Ayın Yer və onunla birgə Günəş ətrafında fırlanması ilə bağlıdır. Ayın iki hilal (çox nazik oraq şəkli) halı və ya iki bədr (tam girdə) halı arasındakı müddət bir qəməri aydır. 12 qəməri ay bir qəməri ili təşkil edir. Hər bir qəməri ayı 29, ya da 30 gün (sutka) olur. Hicri-qəməri ilinin uzunluğu 354 sutkadır, yəni şəmsi ilinə nisbətən 11 gün qısadır. İndi 1430-cu hicri-qəməri ilidir.

Müqəddəs kitabımız "Qurani-Kərim"də qəməri aylarla bağlı "Tövbə" surəsinin 36-cı ayəsində deyilir: "Həqiqətən, Allah yanında ayların sayı göyləri və yeri yaratdığı gündən bəri Allahın kitabında on ikidir. Onların dördü (rəcəb, zülqədə, zilhiccə, məhərrəm) haram aylardır. Bu, doğru dindir (İbrahim və İsmayılın gətirdikləri dinin doğru hesabı və hökmüdür). Ona görə də həmin aylarda özünüzə zülm etməyin" ("Qurani-Kərim", Tərcümə edənlər: Z.Bünyadov, V.Məmmədəliyev, Bakı-2000, səh. 204). Ayədən aydın olur ki, Allahın kitabında, yəni lövhi-məhfuzda on iki ay vardır və bu aylar asimanların və Yerin yaranması günündən təyin olunub. Ayədə eyni zamanda müharibə etmək haram hesab olunan qəməri ayları sadalanır və bildirilir ki, bu işə başlayan şəxslər Allah əmrini pozmaqla özlərinə zülm edir, günah sahibi olurlar.

İslam dinində bayramlar, Həcc əməli, uşaqların həddi-buluğa çatması və bir sıra digər əməllər qəməri aylarla təyin edilir. Hicri-qəməri ili şəmsi və miladi illərinə nisbətən 11 gün qısa olduğuna görə onlarla müqayisədə hər il yerini dəyişir və qabağa düşür. Bunun nəticəsində hər 33 ildən (qəməri) bir, deyək ki, Həcc mövsümü (Qurban bayramı) ilin payız fəslinə düşür və qəməri ili şəmsi ili ilə müqayisədə bir il artır (11 günün hesabına).

Hicri-qəməri aylarının içərisində bir sıra cəhətlərinə görə ramazan ayı daha şərafətli, fəzilətli ay hesab olunur və ayların sultanı adlandırılır. Ramazan Yanmaq mənasında olan məsdərdən əmələ gələn sözdür. Bu, orucluq ayıdır. Allah-Taala ramazanda insanların itaət və ibadəti müqabilində onların günahlarını yandırır, məhv edir. İlahi kəlamı olan "Quran" bu ayda Məhəmməd (s) peyğəmbərə nazil olmuşdur. Müqəddəs qədr gecələri ramazan ayının günlərinə təsadüf edir. Qədr gecəsi Tanrı sirri olduğuna görə dəqiq vaxtı bəşərdən gizlidir. "Quran" təfsirçiləri, din alimləri ramazan ayının 19, 21,23, 25, 27-ci günlərindən birinin gecəsinin Qədr gecəsi olduğunu təxmin edirlər. İmanlı şəxslər, dindar müsəlmanlar, təqva sahibləri həmin gecələrdə oyaq (əsha saxlamaq) qalır, ibadətlə məşğul olur, Allah-Taalaya dualar edir, Ondan məğşirət, bağışlanmaq diləyirlər. Qədr gecəsinin əzəməti ilə bağlı "Qurani-Kərim"in "Qədr" surəsində deyilir: 1, Həqiqətən, biz onu (Quranı) Qədr gecəsi (lövhi-məhfuzdan dünya səmasına) nazil etdik!

2. (Ya Peyğəmbər!) Sən nə bilirsən ki, Qədr gecəsi nədir?!

3. Qədr gecəsi (savab cəhətdən) min aydan daha xeyirlidir!

4. O gecə mələklər və ruh (Cəbrayıl) Rəbbinin izni ilə hər bir işdən dolayı (Allah dərgahından əmrlər alaraq) yerə enərlər.

5. O gecə dan yeri sökülənə kimi (büsbütün) salamatlıq (əmin-amanlıq)dır! (Qədr gecəsi heç bir bəla nazil olmaz, o, bütövlüklə xeyir-bərəkətdən ibarətdir. O gecə mələklər yer üzündə gəzib Allahın müxlis bəndələrinə salam verərlər). (səh. 774).

Allah-Taala öz kitabında mübarək ramazan ayının bir gecəsinin (Qədr gecəsi) dəyərini bizə belə açıqlayır. Müqəddəs "Quran"ın birdəfəlik nazil olduğu gecə Tanrı dərgahında savab cəhətdən min aydan (83 il 4 ay) xeyirli, bərəkətli hesab olunur. Çünki həmin gecə uca Rəbbinin icazəsi ilə mələklər yerə enər, dan yeri sökülənə kimi əmin-amanlıq, asayiş bərqərar olunar. Mələklər xeyir-bərəkətdən ibarət olan həmin gecədə ibadət və itaət əhlini, Allahın xalis bəndələrini salamlayarlar.

"Quran" təfsirçiləri müqəddəs kitabın Məhəmməd (s) peyğəmbərə 23 il müddətində vəhy şəklində ayə-ayə gəldiyini qeyd edirlər. "Qədr" surəsi isə həm də İlahi möcüzəsi olan "Qurani-Kərim"in birdəfəlik ramazan ayında nazil olduğunu sübut edir. Beləliklə , aydın olur ki, müqəddəs kitab bir dəfə birdəfəlik (Qədr gecəsi), ikinci dəfə ayə-ayə müxtəlif vaxtlarda 23 il müddətində Peyğəmbərə nazil olmuşdur.

Ramazan ayında oruc tutmaq həddi-buluğa çatmış hər bir müsəlmana vacibdir. Bu barədə "Qurani-Kərim" in "Bəqərə" surəsinin 183-cü ayəsində oxuyuruq: "Ey iman gətirənlər! Oruc tutmaq sizdən əvvəlki ümmətlərə vacib edildiyi kimi, sizə də vacib edildi ki, (bunun vasitəsilə) siz pis əməllərdən çəkinəsiniz!" (səh.30). Ayədən aydın olur ki, əvvəlki peyğəmbərlərin dövründə də insanlara oruc vacib buyrulmuşdur. Ayədən nəticə hasil olur ki, Allah-Taala bu əməli ona görə müsəlmanlara vacib etmişdir ki, onların ruhu paklansın, həyatda pisliklərdən çəkinsinlər. Oruc tutan şəxs dan yeri sökülәndən (obaşdan) axşam günəş qürub edənədək orucu batil edən şeylərdən (yemək, içmək, cinsi əlaqə, qəsdən qusmaq və s.) imtina etməlidir. Oruc insan nəfsi üçün çətin və böyük imtahandır. İlahi əmri olan bu ibadətin insan orqanizminə bir çox mənfəətləri vardır. Həkimlərin qənaəti vardır ki, tibbi baxımdan insanın sağlamlığına və həzm sisteminin dincəlməsinə kömək edir. Əxlaqi cəhətdən oruc insanda səbr, dözüm, təmkinlilik hisslərini formalaşdırır. Oruc tutan var-dövlət sahibləri yoxsulların aclıq halında nə çəkdiklərini daha dərindən dərk edir, onlarda imkansızlara mərhəmət göstərmək, yardım əli uzatmaq istəyi yaranır.

Ramazan ayında oruc tutan şəxs Allahın qonağı hesab olunur və onun Tanrıdan alacağı mükafat da əbədiyyət aləmi, axirət dünyası, qiyamət günü üçün böyük töhfə olacaqdır. Allah-Taala buyurur: "Oruc mənə aiddir, Özüm onun mükafatını verəcəyəm". Xoş o şəxsin halına, ulu Tanrıdan mükafat barədə irəlicədən müjdə ala.

Böyük İslam peyğəmbəri Məhəmməd (s) buyurmuşdur: "Oruc cəhənnəm odunun qarşısında bir qalxan kimidir". Qalxan sahibini döyüş səhnələrində düşmənin zərbələrindən qoruduğu kimi, pak niyyətlə Allah xatirinə tutulan oruc da insanı cəhənnəm odundan mühafizə edəcək, ona nicat verəcəkdir.

Ramazan ayı müqəddəs insanların qeyd etdiyi kimi, bərəkət, rəhmət, mərhəmət və məğfirət (bağışlanma) ayıdır. Tanrı dərgahında bu ay ayların ən yaxşısı, günləri ən yaxşı günlər, gecələri ən yaxşı gecələr, saatları ən

yaxşı saatlardır. Pak niyyətlə ramazanı qarşılayanlar sanki İlahi ziyafətinə dəvət alırlar. Bu vaxt Allah-Taala özünün rəhmət nəzəri ilə bəndələrinə baxır, onların dualarını qəbul edir. Qüdrət və əzəmət sahibi öz izzət cəlalına And içmişdir ki, bu ayda namaz qılıb səcdə edənlərə əzab etməyəcək və Qiyamət günü onları cəhənnəm əzabı ilə qorxutmayacaqdır.

Ramazan ayını "Quran"ın baharı adlandırırlar. Çünki bu ayda "ilahi kitab" daha çox oxunur. Müsəlmanlar ramazan ayında dünyadan köçmüş əzizlərinin ruhuna "Quran" xətm elətdirir, qadir Tanrıdan bağışlanmalarını diləyirlər. Ramazan günlərində cənnətin qapıları açıq, cəhənnəmin qapıları bağlı olur. Dini mənbələrdə qeyd olunur ki, bu ayda bir ayə "Quran" oxumağın savabı başqa aylarda "Quran" xətminə bərabərdir. Bu ayda yoxsullara, imkansız insanlara iftar verməyin savabı da böyükdür.

Əmirəlmöminin Həzrət Əli (ə) buyurur: "Hər şeyin zəkatı vardır, bədənin zəkatı da orucdur... Allah orucu bəndələrinin ixlasını (saflığını, səmimiyyətini) sınamaq üçün əmr etdi". Çünki oruc Allah xatirinə, pak qəlblə, saf niyyətlə tutulmalıdır. Həzrəti Əli (ə) bədən üçün pəhrizkarlığı, təqvanı əsas amil sayaraq buyurur: "Bir parça oruc tutanlar var ki, onların orucdan əldə etdiyi ancaq aclıq və susuzluqdur... Bədənin orucu iradə və ixtiyarla əzabdan qorxub savaba, əcrə (mükafata) nail olmağı diləyərək yeməkdən kəsilməkdir. Nəfsin orucu - beş duyğunu (dil, göz, burun, qulaq, dəri) günahlardan çəkmək və qəlbi bütün şər əməllərdən ayırmaqdır. Qəlbin orucu dil orucundan, dilin orucu qarnın orucundan xeyirlidir".

Doğrudan da olduqca dəyərli, qiymətli ifadələrdir. Oruc tutanın qəlbi, dili, gözü və digər duyğu üzvləri də oruc tutmalıdır. Qəlbin orucu odur ki, insan oruc halında ürəyində pis fikirlərə yer verməsin. Dilin orucu odur ki, insan namünasib sözləri dilinə gətirməsin, yaxşı sözlər desin, cəmiyyətdə yaxşı davransın, tez-tez qüdrət və cəlal sahibinin zikri ilə məşğul olsun, İlahi kəlamını tilavət eləsin və s. Əgər insan oruc halında aclıq və susuzluqdan əziyyət çəkirsə, lakin dilini dinc saxlamayıb kiminsə qeybətini edirsə, tutduğu orucun hec bir faydası yoxdur.

"Qurani-Kərim"də orucluq günlərinin dəqiq vaxtı, onun faydası, kimlərin həmin günlərdə oruc tuta bilməmələri və s. məsələlər ətraflı qeyd olunur: "Oruc tutmaq sayı müəyyən olan (bir ay) günlərdir. Bu günlərdə xəstə və ya səfərdə olanlar da tutmadığı günlər qədər başqa günlərdə oruc tutmalıdırlar. Oruc tutmağa taqəti olmayanlar isə (hər günün əvəzində) bir yoxsulu doyuracaq qədər fitrə verməlidirlər. Hər kəs könüllü xeyir iş görərsə (həm oruc tutub, həm fitrə verərsə), bu onun üçün daha yaxşı olar. Bilsəniz oruc tutmaq sizin üçün nə qədər xeyirlidir.

İnsanlara doğru yolu göstərən, bu yolu açıq dəlilləri ilə aydınlaşdıran və (haqqı batildən) ayıran "Quran" ramazan ayında nazil edilmişdir. Aya (ramazan ayına) yetişən şəxslər (bu ayı) oruc tutmalıdırlar, xəstə və ya səfərdə olanlar isə tutmadığı günlərin sayı qədər başqa günlərdə tutsunlar. Allah sizin üçün ağırlıq deyil, yüngüllük istər ki, fövtə getmiş günlərin orucunu tamamlayasınız və sizi düz yola yönəltməsinə görə Ona ("Allahu Əkbər" deməklə) təzim və şükr edəsiniz". ("Bəqərə" surəsi, 184-185-ci ayələr, səh. 30-31). Ayələrdən aydın olur ki, ramazan ayına yetişən hər bir müsəlmanın bu ayın günlərində oruc tutmasının vacibliyi Allah əmridir. Ulu Tanrı bəndələrinə qarşı mehribandır. Oruc tutmağa taqəti olmayan və səfərə çıxanlara güzəştlər vardır. Onlar başqa günlərdə (tuta bilmədikləri günlərin sayı qədər) bu vacib əməli icra etməlidirlər. Əgər xəstəlik insana imkan vermirsə oruc tutsun, bədəni zəifdirsə, onda həmin şəxs hər günün əvəzində bir yoxsulu doyuracaq qədər (kasıba) fidyə (kəffarə) verməlidir.

Qadir Allah ayədə müsəlmanlara müraciətlə orucun onlara olduqca xeyirli olduğunu bildirir. Doğrudan da, insan çox vaxt ona çox xeyirli olan şeyləri dərk etməkdə çətinlik çəkir. Hər bir ağır işin mükafatı da ona layiq olur. Bu mənada orucluğun şərtlərini yerinə yetirmək insandan sarsılmaz iradə, səbr və dözüm tələb edir. Şübhəsiz ki, bu çətinliyin öhdəsindən layiqincə gələn şəxs üçün Tanrı mükafatı da yüksək olacaqdır. Ayənin sonunda oruc tutanlardan qadir Allahın onları düz yola yönəltdiyinə görə Ona təzim və şükr etmələri istənilir. Təzim ramazan ayında qılınan namazlara, şükr isə edilən zikr və dualara işarədir. Bunlar da insanın özünə xeyirlidir, onu ulu Tanrıya yaxınlaşdırır.

Ramazan ayının sona çatmasını bütün müsəlman dünyası böyük sevinc və fərəhlə qeyd edir. Şəvval ayının ilk günündə keçirilən bu şənlik Fitrə (Ramazan) bayramı adlanır. Ramazan ayının (bu ay 29 və ya 30 gün olur) son gününün axşamında təzə ay görünəndən sonra hər bir müsəlman ailəsinin başçısı ailə üzvlərinin sayına uyğun fitrə zəkatı çıxarır. Fitrə vermək ramazan orucunun qəbul olunma şərtlərindən biridir. Səbr, dözüm, nəfsin böyük imtahanı günlərini müvəffəqiyyətlə başa çatdırdıqlarına görə müsəlmanlar sevinir, Haqq dərgahına dualar edirlər. Fitrə bayramı günündə (günəş çıxandan sonra) bayram namazı qılınır, insanlar bir-birini təbrik edir, oruc, namazlarının Tanrı dərgahında qəbulunu diləyirlər. Yaxın qonşular, qohumlar, dostlar bir-birinin görüşünə gedirlər. Bayram sevinci insanlar arasında səmimiyyəti, mehribanlığı, mərhəməti, dostluğu artırır. Ramazan bayramında müsəlmanlar qəbiristanlığa gedir, doğmalarının qəbirlərini ziyarət edir, ruhlarına "Quran" surələrini oxutdururlar.

● **Hacı BAYRAM**